
Scenarii privind evoluția sistemului de pensii private din România

Lector univ. dr. Ana CARP (*karp_ana@yahoo.com*)
Universitatea „Artifex” din București

Abstract

În sistemele de securitate socială la nivel mondial, trecerea de la schema de pensii cu beneficii definite într-o schemă cu contribuții definite este cea mai importantă transformare. În multe state schema de pensii universală a fost completată cu o altă schemă bazată pe conturi individuale sau conturi bazate pe contribuții teoretice. De la constituirea în România a sistemului de pensii private obligatorii, a Pilonului II de pensii se împlinesc în acest an 10 ani, durată suficientă pentru a putea fundamenta o analiză științifică. În contextul actual, pe fondul negăsirii soluțiilor de majorare a pensiilor în Sistemul Public, se vehiculează idei și se configurează scenarii, care sunt imposibile sub mai multe aspecte. În acest articol, autoarea prezintă o analiză a Sistemului de Pensii Private din România.

Cuvinte cheie: *pensii private, Pilonul II, beneficii definite, contribuții definite, securitate socială*

Clasificarea JEL: H55, J32

Introducere

Metoda de calcul a beneficiilor este o trăsătură definitorie care stă la baza clasificării sistemelor de securitate socială. De la schema de pensii cu beneficii definite, bazată în principal pe principiul solidarității, s-au conturat noi tipuri de scheme atunci când promitentul beneficiilor a constatat că nu mai poate asigura pentru marea masă a populației beneficii la aceleași niveluri.

Prima transformare a schemei de pensii universale a vizat legarea beneficiilor de contribuții în mod direct sau prin intermediul bazei de calcul, respectiv a veniturilor. Astfel s-a conturat schema de pensii cu contribuții definite.

Cea mai cunoscută formă de redistribuire este transferul intergenerațional de resurse. Aceasta este caracteristica principală a sistemelor de pensii publice de tip DB (beneficii definite) și constă în esență în faptul că generațiile actuale active plătesc contribuții pentru pensiile lor viitoare. În același timp, în prezent, resursele colectate de la salariați și de la alte persoane asigurate în mod individual nu sunt stocate, ci pe calea redistribuirii sunt transformate în pensii pentru generațiile actuale de beneficiari.

Între generații există un acord tacit, consensual. Regula de bază a redistribuirii este aceea că în prezent copiii plătesc pentru părinți și bunici. Copiii nu își pun problema să calculeze cât transferă părinților și bunicilor, iar aceștia nu pretind să li se plătească atât cât au plătit ei părinților și bunicilor lor, pentru că nici ei nu au făcut vreodată vreun calcul în acest sens. Aceasta este forma de manifestare a „acordului intergenerațional”.

Constrângerile financiare și nevoile de dezvoltare ale generațiilor active actuale fac să apară întrebări firești: Cât plătim ? Care este cota contribuțiilor necesară?

Aceste întrebări generează tot atâtea probleme. Un transfer intergenerațional perfect echitabil ar fi atunci când cotele de contribuții se mențin egale pe toată durata de viață a unui plan național de pensii, adică în mod continuu. Acest echilibru perfect între acumulări și resurse redistribuite ar presupune că factorii de influență ai sistemului de securitate socială își mențin valorile la nivel constant, ceea ce practic este imposibil.

Actuarii au argumentat ideea că sistemele de pensii redistributive trebuie să-și formeze și un fond de rezervă, ceea ce ar contribui la siguranța oamenilor că beneficiile promise le vor fi respectate. Existența fondului de rezervă și al finanțării acestuia stă la baza caracterizării și clasificării sistemelor de securitate socială.

Relația metodă de finanțare – schemă de pensii poate fi aprofundată prin analiza definițiilor schemelor ”beneficii-definite” și ”contribuții-definite”.

În România, prin efectul obligatoriu al Legii nr.411/2004 au fost incluși în anul 2008 în acest sistem persoanele sub 35 de ani care datorau contribuții de asigurări sociale la Sistemul Public de Pensii. Acele generații au parcurs până la 1/3 din durata de cotizare, fiindu-le necesară încă o perioadă de contribuție de 20 de ani.

Din anul 2008 și până în prezent asupra nivelului contribuției de asigurări sociale la acest fond, s-a intervenit prin mijloace legislative în sensul diminuării procentului contribuției.

Literature review

Anghelache, Manole, Carp, Sacală (2016) au efectuat o amplă analiză referitoare la tendințele în evoluția sistemului de pensii private din România. Posibilitățile de creștere a veniturilor din salarii și pensii a fost abordată de Anghelache, Carp (2017) Anghel, Anghelache, Carp (2016) au abordat problema corelației dintre principalii indicatori macroeconomici. Ortenstein (2008) a pus în discuție privatizarea sistemelor de pensii în Europa Centrală și de Est. Carp (2010) a efectuat analiza sistemelor de securitate socială din țările balcanice și în Europa de Est. Anghelache, Carp (2016) au propus modelul contribuțiilor voluntare în România în cadrul Sistemului Public de Pensii.

Metodologia cercetării, date rezultate și discuții

• Schema de pensii – contribuții definite (DC)

În schema DC, totalul contribuțiilor se acumulează în general într-un cont individual. Recipientul acumulării cuprinde contribuțiile plătite pe durata vieții active.

Teoretic, schema poate fi lichidată în orice moment de timp. Pensionarii primesc valorile actuale ale contribuțiilor plătite. Formula simplificată a schemei (Chicon, 2004) DC este:

$$PENS_{t,x} = BAL_{t,x} / a_x, \text{ unde } a_x = \sum_{t=0}^{\infty} (L_{x+t} * (1+W)^t) / (L_x * (1+i)^t)$$

unde $BAL_{t,x}$ este balanța conturilor individuale la vârsta x în anul t ; L_x este numărul persoanelor care supraviețuiesc până la vârsta x ; W este nivelul salariului.

Schemele de pensii cu contribuții definite se caracterizează, în principal, prin:

- contribuții individuale plătite de angajați și/sau angajatori
- cheltuielile statului sunt fixe și reprezintă o parte bine definită în buget
- contribuțiile sunt predeterminate în perioada de acumulare
- pot fi majorate contribuțiile, prin suplimentarea procentului aplicat asupra bazei
- prin modificarea tipului de acumulare costurile de administrare sunt mai mari
- administrarea este complexă și necesită profesioniști specializați în asigurări și activități financiare
- transferul dreptului de proprietate a valorii contului acumulat către moștenitori
- degrevarea statului de riscurile demografice și investiționale
- specialiști în managementul asigurărilor.

Schema este întâlnită ca al doilea pilon în Bulgaria, Letonia, Lituania, Elveția, Ungaria, Republica Slovacă.

• Evoluția cadrului legislative în România

În conformitate cu dispozițiile art.42 din Legea nr.411/2014, contribuția la fondul de pensii administrat privat este parte din contribuția individuală de asigurări sociale datorată de asigurați la sistemul public de pensii.

La data începerii colectării contribuției, cuantumul acesteia a fost de 2% din baza de calcul. Colectarea contribuției la Pilonul II a început în luna mai 2008, în condițiile de aplicare a Legii nr.19/2000 în Sistemul Public de

Pensii. Astfel, din contribuția individuală la asigurările sociale în cuantum de 9,5% din baza de calcul, 2 puncte procentuale se virau la Pilonul II, iar diferența de 7,5% rămânea în Sistemul Public de Pensii.

Deși inițial era prevăzută o creștere cu 0,5 puncte procentuale pe an, deci o majorare a cotei contribuției la 6% în termen de 8 ani, prin derogare de la aceste dispoziții legale, în anul 2009 cota contribuției la Pilonul II de pensii a rămas 2%. Astfel, termenul de 8 ani pentru atingerea cotei de 6% a fost majorat la 9 ani și modul de creștere a cotei procentuale a fost modificat în sensul creșterii cu 0,5 puncte procentuale pe an până în anul 2015 inclusiv și cu 0,1 puncte procentuale în anul 2016, respectiv cu 0,9 puncte procentuale în anul 2017.

În anul 2016, cota contribuției era 5,1%, care s-a păstrat și în anul 2017.

Pentru anul 2018, cota contribuției a fost diminuată la 3,75%, în contextul includerii contribuției angajatorului în baza de calcul, respectiv în venitul salarial brut.

• Evoluția numărului de participanți

Din punct de vedere al numărului de participanți la Pilonul II de pensii, se constată că în luna mai 2008 erau înregistrate 4.156,32 mii persoane. La 31 decembrie 2017, numărul participanților era de 7.042,18 mii persoane. În prezent, Pilonul II cuprinde 7.111,26 mii persoane, conform datelor publicate de Autoritatea de Supraveghere Financiară. Din reprezentarea grafică din *Figura nr.1* rezultă că numărul participanților la Pilonul II de pensii a avut o evoluție lineară. Evoluția numărului de participanți este redată de modelul de regresie 1.1. În ceea ce privește numărul de participanți care au contribuții plătite, ecuația rezultată este conform relației nr.1.2.:

$$y = 0.7696x - 26043 \quad (1.1)$$

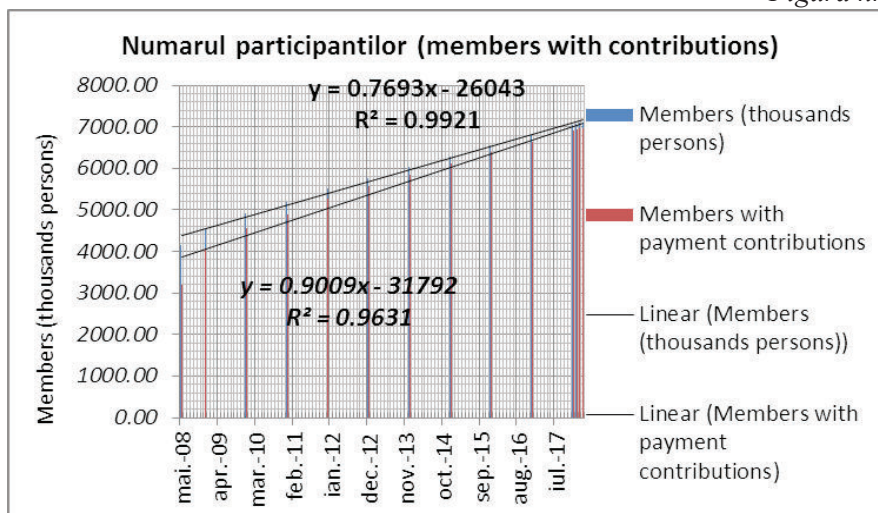
$$\text{unde } R^2 = 0.9921$$

$$y = 0.9009x - 31792 \quad (1.2)$$

$$\text{unde } R^2 = 0.9631$$

Numărul participanților

Figura nr.1

• Contribuția medie lunară și modul de colectare a contribuției

Pentru a estima cuantumul pensiei unui participant la acest Pilon de pensii este important să analizăm cuantumul contribuției medii lunare. Din analiza datelor publicate de ASF se constată că în perioada mai 2008-februarie 2018, contribuția medie lunară/participant a crescut de la 27,6 lei la 174,98 lei/participant. Pe fondul includerii contribuției de asigurări sociale a angajatorului în baza de calcul a contribuției de asigurări sociale și a diminuării procentului contribuției la Pilonul II, în luna martie 2018 colectarea contribuțiilor a fost inferioară față de luna februarie 2018, respectiv de 146,82 lei.

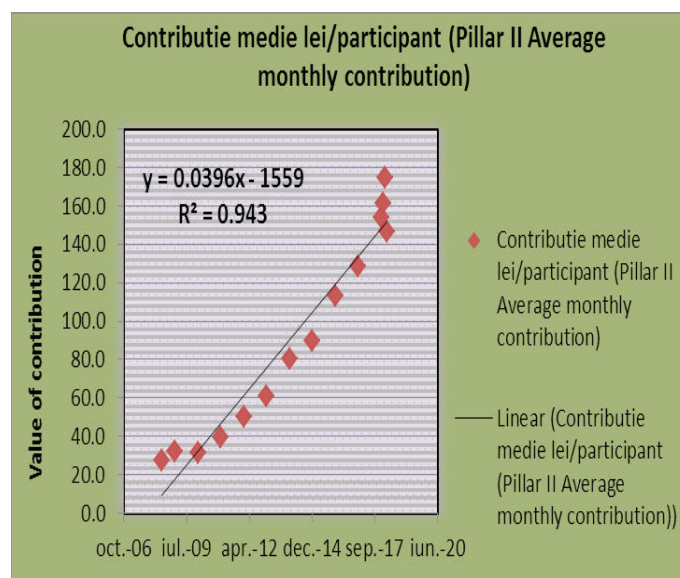
În Figura nr. 2- Contribuția medie lei/participant (Pillar II Average monthly contribution) este redată în formă grafică evoluția contribuției medii/participant, din care rezultă că modelul de regresie este ilustrat prin relația 1.3.:

$$y = 0.0396x - 1559 \quad (1.3.)$$

unde $R^2 = 0.943$

Contributia medie lei/participant

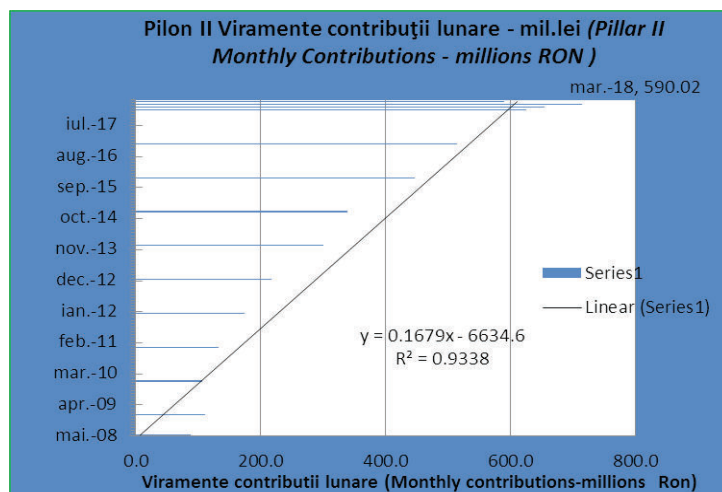
Figura nr. 2

Colectarea contribuțiilor la Pilonul II se realizează din viramentele lunare ale contribuției individuale la asigurările sociale realizate de participanți către Pilonul I, conform reglementărilor legale. La nivelul lunii februarie 2018 s-a înregistrat o colectare a contribuțiilor pentru luna de referință decembrie 2017 în cuantum total de 713,55 milioane lei, care este nivelul maxim înregistrat în perioada mai 2008-februarie 2018. Pentru luna ianuarie 2018, contribuțiile colectate, înregistrate în martie 2018 au fost în valoare totală de 590,02 milioane lei, deși numărul participanților a fost în creștere.

Pilon II Viramente contribuții lunare - mil.lei

Figura nr. 3

• Activul total și rentabilitatea

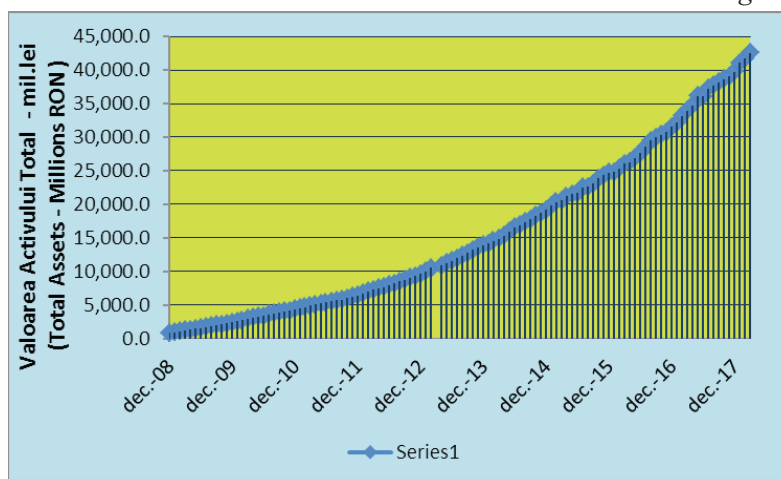
Fondul de pensii private se evaluează pe baza formulei nr.1.4:

$$VA = N \times P \quad (1.4)$$

unde: VA = valoarea actuală; N = numărul de unități de valori mobiliare în portofoliu; P = prețul de închidere.

Valoarea Activului Total - mil.lei

Figura nr. 4

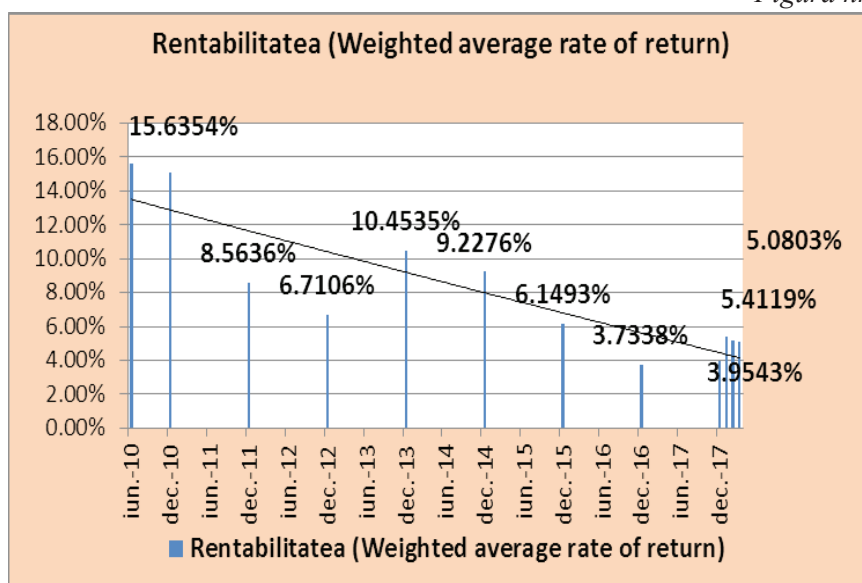

Din reprezentarea grafică ilustrată în Figura nr.4 se constată că activul total al fondurilor de pensii private a avut un trend ascendant. La 31 martie 2018, activul total al fondurilor era 42,529.77 milioane lei.

Fiecărui fond de pensii private i s-a asociat un grad de risc. În ansamblu, rentabilitatea fondurilor a fost de 5,0803% în martie 2018. Din reprezentarea grafică ilustrată în Figura nr .5 - Rata medie ponderată de rentabilitate a tuturor fondurilor de pensii private pentru ultimele 24 de luni (Weighted average rate of return for mandatory private pension funds for last 24 months) rezultă o evoluție fluctuantă a ratei rentabilității fondurilor.

Rata medie ponderată de rentabilitate a tuturor fondurilor de pensii private pentru ultimele 24 de luni

Figura nr. 5

Concluzii

Pilonul II este un pilon complementar sistemului de securitate socială.

Deși teoretic schema de pensii bazată pe contribuții definite poate fi lichidată, prin restituirea contribuțiilor plătite către participant, în contextul existenței sistemului de securitate socială se pune problema utilizării contribuțiilor restituite.

Pe parcursul celor 10 ani, contribuțiile acumulate în Pilonul II au fost extrase din beneficiile generațiilor de peste 70-75 de ani actuale și practic toate scenariile posibile necesită o amplă analiză.

Efortul financiar de constituire a Pilonului II de pensii a fost practic susținut de toate generațiile, fapt pentru care, eliminarea sau transformarea acestuia doar pentru a găsi soluții de finanțare pentru Pilonul I este în opinia mea neadecvată.

Bibliografie

1. Anton, Carp, A. (2010). *The Analysis of Social Security Systems in Balkan' areas*, 2nd International Conference "The Economies of Balkan and Eastern Europe Countries in the changed world", EBEEC 2010 - KAVALA, May 7-9, 2010, Greece; „Proceedings of Conference”, 78-93
2. Anton, Carp, A., Gorbe, Perşa, I. (2010). *Migration and social security of the migrant workers on crisis time*, 2nd International Conference "The Economies of Balkan and Eastern Europe Countries in the changed world", EBEEC 2010 - KAVALA, May 7-9, 2010, Greece; „Proceedings of Conference”, 49-58
3. Anton, Carp, A. (2009). *The principle of compulsory contribution and the pension rights' restitution in the social insurance system of Romania*, „International Conference The Fourth ICMIE 2009”, Politehnica University of Bucharest Industrial Management Chair, Publicat în Proceedings și în vol. „Management in the Worldwide Contemporary Challenges” - Bucharest; Niculescu Publishing House, 239-247
4. Anton, Carp, A. and Carp, C. (2009). *The Evolution of Romania's Social Insurance Redistribution System*, “2nd International Conference on Quantitative and Qualitative Metodologies in The Economic and Administrative Sciences, QMEAS 2009, “Proceedings of Conference”, 52-60
5. Anghel, M.G., Anghelache, C. and Carp, A. (2017). The main correlations between the monetary-banking indicators. *Theoretical and Applied Economics*, 2 (611)
6. Anghelache, C. and Carp, A. (2016). The Voluntary Contributions Model – Study Regarding The Completion Of The Length Of Service *Romanian Statistical Review Supplement*, Issue 12
7. Anghelache, G., Manole, A., Carp, A. and Sacală, C. (2016). Tendencies in the evolution of the private pensions system in Romania. *Romanian Statistical Review Supplement*, 11, 90-112
8. Carp, A. (2017). *The Analysis Of Romania's Public Pensions' Growth Opportunities*, The 8th International Conference of Management and Industrial Engineering “Management in the Innovation Society” - ICMIE 2017- Conference Proceedings, vol. „Management in the Innovation Society” - Bucharest; Niculescu Publishing House, 289 -299
9. Carp, A. (2012). *Acumularea și distribuirea resurselor în Sistemul Asigurărilor Sociale, Studiu pe bază de modele*, Editura Economică, Bucuresti
10. Carp, A. (2011). *The Reform's Management in The Social Security System and Intergenerational Agreement*, “International Conference The Fifth ICMIE 2011”, Politehnica University of Bucharest, Industrial Management Chair, Publicat în Proceedings , vol. „Change Management in a Dynamic Environment” - Bucharest; Niculescu Publishing House
11. Orenstein, M. (2008). Out-liberalizing the EU: pension privatization in Central and Eastern Europe, *Journal of european Public Policy*, 15 (6), 899-917

-
12. Plamondon, P., Drouin, A., Binet, G., Chicon, M., McGillivray, W., Bédard, M., Perez-Montas, H. (2004). Actuarial practice in social security, *Quantitative Methods in Social Protections Series*, International Labour Office Geneva și International Social Security Association
 13. LEGE nr. 411 din 18 octombrie 2004^{*)} privind fondurile de pensii administrate privat – Republicare
 14. LEGE nr. 204 din 22 mai 2006 privind pensiile facultative
 15. ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ nr. 82 din 8 noiembrie 2017 pentru modificarea și completarea unor acte normative